

Т.І. Пікалова

**ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ХНПУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ В ОСОБАХ:
І.Л. ШЕРМАН ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ**

У січні 2012 року виповнилось 100 років від дня народження доктора історичних наук, професора Ісає Львовича Шермана, добре відомого Харківського науковця і викладача другої половини ХХ сторіччя (одного з небагатьох вітчизняних науковців, про якого вміщено інформацію в «Енциклопедії українознавства»).

І.Л. Шерман народився 10 січня 1912 року в місті Бахмуті Катеринославської губернії (нині м. Артемівськ Донецької області) в багатодітній родині службовця. У 1927 році після закінчення семирічки він вступив до фабрично-заводського училища одного із заводів міста Луганська, де і почав свій трудовий шлях як слюсар. Проте давнє захоплення історією обумовило подальший вибір. У 1929 році Ісай Львович став студентом історичного факультету Луганського педагогічного інституту, навчання продовжив у Харківському педагогічному інституті, який закінчив у 1933 році з відзнакою. Його талант науковця розкрився ще під час навчання в інституті, по завершенню навчання в якому він був зарахований до аспірантури при Центральному архівному управлінні УРСР. Навчання в аспірантурі Шерман І.Л. поєднував з роботою в Центральному історичному архіві давніх актів УРСР: з початку як співробітник, а з 1934 року – як директор.

У 1936 році після закінчення навчання в аспірантурі почалася педагогічна діяльність Ісає Львовича, яка тривала понад п'ятдесят років. Свої перші лекції з історії СРСР він читав студентам Харківського педагогічного інституту, в якому з невеликою перервою (1941-1945 роки) працював до 1956 року.

В період з 1939 р. по 1942 р. І.Л. Шерман очолював кафедру соціально-економічних наук у школі НКВС СРСР у Харкові (1941 р у Москві), а з 1941 р. по 1945 р. працював археографом Головного архівного управління НКВС. Вдале поєднання педагогічної діяльності з дослідницькою забезпечило успішний захист кандидатської дисертації «Разгром григорьевщины» у 1943 р.

Збагачений досвідом педагогічної, археографічної, наукової та організаційної роботи, Шерман І.Л. в березні 1945 року повернувся до Харкова і поновив викладацьку роботу на історичному факультеті Харківського державного педагогічного інституту. З 1947 року на протязі

одинадцяти років він працював деканом цього факультету. Очолити факультет в перше повоєнне десятиліття, в умовах розрухи, відсутності необхідної навчально-технічної бази, Шерман І.Л. успішно вирішував завдання формування викладацьких кадрів, набору студентів, вдосконалення навчально-виховного процесу та підготовки вчителів історії для середніх шкіл. Високий професіоналізм, сумлінне й результативне виконання посадових обов'язків декана не залишилися непоміченими. У 1951 році наказом по Міністерству освіти УРСР він був нагороджений знаком «Відмінник освіти України».

З 1956 року плідна наукова та педагогічна діяльність Ісає Львовича була пов'язана з Харківським університетом, в якому ще з 1945 року він викладав на історичному факультеті за сумісництвом. В 1956 році Шерман І.Л. доцент кафедри історії СРСР, а з 1964 року – доцент, професор, завідувач кафедри (1972-1984 рр.) історіографії, джерелознавства та археології Харківського університету.

Ісає Львовича вирізняло досить широке коло різноманітних наукових інтересів, які охоплювали кілька галузей знань: власне історію, джерелознавство, археографію та історіографію. Остання стала провідною темою його наукових розвідок, коли вчений досяг п'ятдесятилітнього віку і був досвідченим дослідником. У 1965 році він захистив докторську дисертацію «Советская историография гражданской войны в СССР». Як свідчать його колеги, саме цю роботу Ісай Львович вважав своїм найвищим науковим досягненням.

На протязі багатьох років наукові пошуки Ісає Львовича зосереджувались навколо проблем історії громадянської війни перших років соціалістичного будівництва, питань джерелознавства та історіографії. Шерману-історіографу були притаманні такі риси: схильність до узагальнень, нешаблонність мислення, уміння бачити сутність, відділяти головне від другорядного, розглядати кожен теорію всебічно, виявляючи як сильні так і слабкі її сторони.

З-під його пера вийшло понад сто наукових і науково-популярних робіт, підручників та навчальних посібників. Серед основних слід назвати монографії: «Советская историография гражданской войны в СССР», «В.И. Ленин – историк советского общества» (у співавторстві);

навчальні посібники: «Русские исторические источники X-XVIII вв.», «Советская историография истории СССР» (у співавторстві) та ін. (Див.; Исая Львович Шерман – профессор Харьковского университета. Библиографический указатель. – Харьков. 1991).

Широкий діапазон наукових інтересів Ісає Львовича поєднувався з високим професіоналізмом вченого і педагога. Протягом багатьох років він викладав в університеті як загальні лекційні курси з історії СРСР, джерелознавства, історіографії, архівознавства, так і спецкурси: «Историография гражданской войны в СССР», «Русская историография эпохи феодализма», «Историческая библиография» та ін.. Не одне покоління випускників історичного факультету Харківського університету із вдячністю згадує його змістовні лекції, які вирізнялись особливою манерою подання матеріалу, логікою, лаконічністю формулювань. Він був принциповим, вимогливим до студентів, в дискусію вступати не любив, наполягав, щоб студенти на семінарах та екзаменах дотримувались саме його трактовки історіографічних фактів.

Історіографічний напрям у дослідженнях І.Л. Шерман розвивав спочатку разом з професором В.І. Астаховим, за ініціативою якого була заснована перша в Україні кафедра історіографії, джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін. Після смерті Віктора Івановича Астахова Шерман продовжив спільно розпочату справу. Ісая Львович з 1972 р. до 1984 р. був завідувачем кафедри і до 1989 р. очолював Харківську

регіональну секцію Комісії АН УРСР з історіографії та джерелознавства.

Шерман І.Л. приділяв велику увагу підготовці кадрів історіографів. Під його керівництвом було захищено 12 кандидатських дисертацій. Він брав участь у редагуванні низки наукових видань, серед яких шість томів публікацій документів по історії УРСР, «Советскому строительству на Украине» та ін..

Ісая Львович неодноразово виступав на всесоюзних та республіканських конференціях істориків, його праці були добре відомі і за кордоном. Не буде перебільшенням підкреслити, що саме під керівництвом професора Шермана в Харківському університеті розпочалося вивчення історіографії радянського суспільства. Він насправді належить до перших українських радянських історіографів, які своєю науковою, педагогічною, та організаційною діяльністю сприяли інституціалізації історіографії як наукової та навчальної дисципліни.

Багаторічна плідна науково-педагогічна діяльність Ісає Львовича Шермана біла відзначена урядовими нагородами.

15 грудня 1989 року після важкої нетривалої хвороби І.Л. Шерман відійшов у вічність. Проте, залишилась його наукова спадщина, продовжують працювати його численні учні, зберігається пам'ять про неординарну, непересічну особистість, фахівця-новатора, що вмів непохитно відстоювати власну позицію; людину, в якій вимогливість і принциповість у професійній діяльності, поєднувалась з чуйністю і доброзичливістю, умінням своєчасно дати пораду.